

Can Serra - 50^{ANYS}

Història d'un barri de l'Hospitalet

Can Serra - 50^{ANYS}

Història d'un barri de l'Hospitalet

Jaume Botey
M. Pau Trayner
M. Pilar Massana
Bonifacio Febrero
Viti Berzosa

Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Correcció lingüística: Montserrat Torra
Disseny de la coberta: Creators
Impressió: ServicePoint

© dels textos: Jaume Botey, Bonifacio Febrero, M. Pau Trayner,
M. Pilar Massana, Viti Berzosa
© d'aquesta edició:
Centre d'Estudis de l'Hospitalet
Av. Josep Tarradellas i Joan, 44.
Espai Moli
08901 L'Hospitalet
Telèfon 93 338 60 91
www.celh.cat
celh@celh.cat

Primera edició: desembre 2016
ISBN: 978-84-944597-4-0
Dipòsit legal: B 21026-2016

Es permet la reproducció parcial d'aquesta obra sense finalitats comercials i sempre que
se'n citi la referència bibliogràfica.

Aquest llibre s'ha editat gràcies al suport de 81 amics i amigues que han fet aportacions pecuniàries mitjançant el sistema mecenix.com.

*Els autors volen agrair ben sincerament a tothom les seves aportacions i, en concret, a les següents persones:
Gloria Maymí, Enric Roldán, Jordi Bertrán, Pepe Beunza, Andreu Trilla, Manel Baguñà,
Marta de Planell, Joan Soto, Joan Camós, Martí Olivella, M. Rosa Elias i Jesús A. Vila.*

Índex

Introducció	11
1ª. part, dels inicis al 1984	15
I. Territori. El Can Serra anterior al polígon	17
1. Les masies i els camps de garrofers	17
2. Pla Comarcal 1953 i Pla Parcial 1961	26
3. La primera llicència d'obres i els primers veïns	31
4. Sectors i constructores del polígon i Can Serra vell	34
II. Les persones	41
1. Demografia. Piràmide d'edats i procedències	41
2. Cinquanta-quatre relats d'immigració	46
3. Aquell món rural i la decisió de marxar	48
4. Procés de sortida del poble i d'arribada a Catalunya	51
5. Fer arrels: el pis, el treball i la família	53
III. Les primeres institucions i serveis al barri	63
1. Els inicis d'un barri sense serveis	63
2. Parròquia i les primeres actuacions	65
3. Moviment ciutadà i capitalisme urbà	74
4. Associació de Veïns de Can Serra	75
IV. La Casa de Reconciliació. Construcció i vida	83
1. La proposta inicial i el canvi sol·licitat	83
2. El procés de construcció i el Manifest	84
3. Dimensió religiosa, social i cultural	92
4. Teatre. El GAT	96
V. L'Associació de Veïns i el solar de la Carpa	103
1. Progressives modificacions del Pla Parcial	103
2. Ajuntament i Corporació Metropolitana	108
3. Associació de veïns i l'Exposició de 1974	111
4. Suspensió de llicències	113
5. La tanca de la Carpa cau tres vegades i el nou Pla Parcial	116

	VI. L'Associació de Veïns i la configuració del barri	127
	1. "Muro de la vergüenza"	127
	2. La Cardoner i la Farga	132
	3. Altres reivindicacions urbanístiques	137
	4. Cultura. Festa Major, conferències, grup de dones, sortides	141
	5. L'esport. Olimpíada popular, Camp de les Resines... ..	144
	VII. La Formació. Escola d'Adults i alfabetització	151
	1. Els inicis de les escoles d'adults	151
	2. L'inici de l'Escola de Can Serra	152
	3. Equip i la creació del mètode. Tres nivells	155
	4. Escola global: escola social, grup de dones	160
	5. Debat escola pública-escola privada	164
	6. Escola de qualitat	165
8	VIII. L'objecció de consciència. Un nou referent cultural i ètic	171
	1. La no-violència i la proposta de servei civil	171
	2. El primer grup d'objectors	175
	3. Servei civil: Casal d'Avis, Mafalderia, Escola d'Adults	178
	4. Manifest i detenció	179
	5. La continuació de l'objecció	184
	IX. L'ensenyament. Les escoles	189
	1. La situació escolar a l'Hospitalet i Can Serra al 1966	189
	2. Instituts: Torras i Bages, i Rubió i Ors	191
	3. Escoles d'infantil i primària: Samontà, Lola Anglada, la Carpa. Adults	197
	4. Centres privats FAX i Alegre	200
	5. Centre d'Educació Especial Alpi	201

2º. part, del 1984 al 2015	205
X. La democràcia. Adaptació a la nova realitat. Associació de Veïns. Noves activitats .	207
1. Associació de Veïns. Juntes i Butlletins	207
2. Sinera	209
3. Assessorament jurídic.....	210
4. La declaració de la renda	210
5. Sortides de lleure i cultura	210
6. Urbanisme	212
7. El conflicte del rebut de l'aigua	215
8. Relacions de l'Associació: Federació i Consell de ciutat	216
XI. La parròquia	219
1. Vida parroquial de 1984 fins ara	219
2. Escola de Formació Permanent	226
3. Banc d'aliments	227
4. Solidaritat Internacional	228
XII. Les entitats. Associacionisme del barri	231
1. Esplai Can Serra	231
2. Grup de Dones	235
3. Grup de Festes	238
4. Associació de Jubilats i Pensionistes	242
5. Club de petanca	246
6. Associació Cultural Andalusà. (Casa de Fuenteovejuna a l'Hospitalet).....	247
7. Hermandad Rociera Pastora Almonteña	248
8. Associació de Familiars de Malalts Mentals de l'Hospitalet (AFEMHOS)	249
XIII. Els Serveis. Equipaments comunitaris.....	253
1. Alpi. Centre especial de treball i residència	253
2. Mercat Municipal Can Serra	254
3. Residència de disminuïts psíquics profunds de Can Serra	255
4. Centre d'atenció primària C.A.P.	256
5. Residència de gent gran Francisco Padilla	257
6. Serveis Socials d'atenció primària	260

Epíleg. I el futur què?	261
Annexos	263
Llistat de les Juntes de l'Associació i de persones esmentades als butlletins	263
Llistats de noms de persones participants en els grups de festes	265
Bibliografia sobre Can Serra i abreviatures	267

Introducció.

Aquest llibre vol ser un homenatge al barri de Can Serra, a tothom, a les persones, els grups i les institucions que han configurat aquesta comunitat difusa però tan original que és aquest barri.

L'ocasió ha estat la commemoració dels cinquanta anys en què van venir els primers veïns i veïnes. El moviment popular d'aleshores és encara avui un record viu que ens ajuda a caminar. Perquè a mesura que creixien els blocs, es construïa també la comunitat. Hi va haver alguna cosa que solidificava les persones més enllà de les idees, la constatació que la dignitat del viure es refereix tant a les pedres com a la llibertat, que el diàleg sincer no s'expressa només amb paraules sinó amb fets. Quan vam començar, no es coneixia ningú, però a mesura que anaven creixent els blocs, creixien també les amistats que, com els blocs, perduren des de llavors.

No volem alimentar la nostàlgia. Si en el llibre mirem cap enrere és per poder caminar cap endavant. Es tracta de tenir visió panoràmica de la construcció física i humana del barri fins avui, de les pedres, les persones i les entitats per poder mirar el futur. La història mai no és banal, sempre és un compromís. La celebració dels cinquanta anys ha estat l'ocasió per realitzar aquest exercici i posar en ordre documents i records.

En primer lloc calia saber la història de les pedres o, més ben dit, de la relació entre el territori i les persones. Perquè el territori no és mai aliè a les persones. Amb les nostres intervencions modifiquem el territori, el fem nostre i acabem estimant-lo com el menjador o el dormitori de casa. Els veïns i veïnes d'avui han de saber que el barri que tenen és resultat d'aquestes modificacions.

S'escriu el llibre també per recordar que el que va passar anava més enllà d'èxit en les reivindicacions. La lluita reivindicativa de la primera època va ser un dels elements, important, del creixement del grup, però no l'únic. Es va teixir una nova cultura, una especial forma d'integració entre veïns, de capacitat d'amistats, d'identitat col·lectiva. Ens sabem, ens recordem, ens estimem. Va ser aquest ciment humà que es va crear el que va fer possible la millora de les condicions de vida, però també, i sobretot, del creixement personal i de les relacions humanes. La solidaritat del grup va ser una de les causes de l'èxit de l'aventura.

La persona troba la seva identitat en funció de la comunitat immediata en què viu. Si aquesta comunitat —igual que una família— té una determinada estructura, organització, ideologia i lligams, donarà estructura, solidesa, unitat interior i sediment a les persones

que la formen. És la millor defensa davant del dubte i les dificultats exteriors —atur, incerteses, perills— amb tants elements desintegradors. Es tracta de la funció educadora o integradora d'una col·lectivitat. Doncs el grup de què es parla aquí va ser una espècie de "comunitat educadora" per a cadascuna de les persones que la van formar.

Més encara. Cal saber veure que la història que s'explica aquí va més enllà de si mateixa. Perquè tota història, per circumscrita que estigui en un lloc petit, és un mirall de la història global. Can Serra, com tot microcosmos, va ser el reflex d'aquest moment, de la lluita per la vida, de la immigració, del conflicte amb l'especulació i les immobiliàries, de la transició de la dictadura a la democràcia, de l'experiència de la llibertat, del combat per la cultura, d'una església popular, de l'objecció de consciència, de la igualtat de la dona, tots ells temes que superaven l'àmbit del barri.

Les dues parts del llibre corresponen als dos moments del barri. La primera descriu el moment del naixement i creixement, del procés d'immigració, de l'aparició de les primeres institucions, l'inici de la vida social i comunitària, el descobriment del sentit col·lectiu, dels mecanismes de l'especulació, de les primeres lluites, del risc, de la presa de consciència de classe, de l'experiència de saber que s'està construint alguna cosa nova, etc.

Aquesta primera etapa arriba fins a la primera meitat dels vuitanta. A partir d'aquest moment hi ha una inflexió en tots els camps. Els grans conflictes de ciutat i les lluites de barri que suposaven grans objectius i enfrontament amb els poders fàctics pràcticament han acabat. La inauguració de l'Escola de La Carpa el 1985 podria simbolitzar aquest moment de canvi. El 1983 acaba el mandat del primer Ajuntament democràtic, que a nivell de ciutat ha entomat els grans problemes, no només els de caràcter urbanístic sinó els de serveis: escoles, primera xarxa de serveis socials, sanitat. I es passa d'un model de participació i de mobilització permanent i reivindicativa al de la participació institucional. De la societat civil organitzada que feia sentir la seva veu anem cap a una ciutat receptiva.

També la vida política al país ha començat un altre cicle. Passat l'intent de cop d'estat del 23F, el 1982 comença la llarga etapa PSOE i els processos d'integració d'Espanya en els organismes internacionals, Europa i OTAN. A nivell autonòmic, acabada la transició de Tarradellas, l'any 80 comença també la llarga etapa de CiU. També a nivell d'Església es consolida la llarga etapa de restauració conservadora de Joan Pau II, que suposarà el final d'experiències d'Església de base com la de Can Serra. Fins i tot a nivell demogràfic, a partir de 1982 comença el descens, la inversió de la piràmide d'edats cap a una població relativament gran. Tots els senyals diuen que estem començant un nou cicle, que és el que es descriu en la segona part del llibre.

* * *

Per a la primera part era inevitable una referència extensa als testimonis de *Cinquanta-quatre relats d'immigració*, sobre l'experiència de l'emigració i immigració de la majoria dels que en aquell moment eren el grup actiu del barri, de la parròquia, de l'associació de veïns, de l'escola d'adults..., transcripcions fetes entre els anys 1976-1979 i editat deu anys després, el 1986. És un testimoni historicoantropològic que malgrat els anys passats es manté com a text de referència pel que fa al procés d'immigració i pel que fa a la memòria de les principals lluites a Can Serra. Això ens servirà especialment en el capítol 2, "*Les persones*", per explicar la difícil situació personal des d'experiències tan dures com les viscudes al poble d'origen fins que van comprar el pis a Can Serra i pel procés seguit d'anar prenent consciència de si mateixos, fins a integrar-se en la nova realitat ciutadana, obrera i catalana; l'enfrontament amb les noves maneres de producció, amb una nova cultura, amb unes noves formes d'expressar-se i de viure; el descobriment de la solidaritat possible, l'experiència de les lluites per mantenir el lloc de treball o per tenir un habitatge digne. Serà també una guia en els capítols següents, en la descripció dels inicis de l'organització del barri, la construcció de la Casa de Reconciliació, en el paper de l'Associació de Veïns en els conflictes urbanístics i en l'animació del moviment cultural i esportiu, en el paper de l'Escola d'Adults i la incorporació al barri dels objectors de consciència.

Per a aquesta primera part hem utilitzat també fonts de primera mà, com el Butlletí d'Informació Municipal, les hemeroteques, el butlletí de l'Associació de Veïns, entrevistes i la bibliografia pertinent per a cadascun dels temes. El text d'aquesta primera part és de Jaume Botey.

Agraïm les aportacions que en aquesta primera part han fet Vicenç Capdevila, que fou alcalde de l'Hospitalet quan varen passar moltes de les coses que s'hi expliquen i en concret el tema de la Carpa, i a Joan Antoni Solans, responsable de l'elaboració del Pla General Metropolità del 1976 en el qual quedà reflectit el Pla Parcial Can Serra.

El text de la segona part ha sigut escrit i coordinat per M. Pau Trayner i Bonifacio Febrero. És un esforç de síntesi del que ha passat des del 1985 a partir de la documentació existent, els butlletins de l'Associació de Veïns, els fulls de la parròquia, els escrits del grup de dones, la documentació entregada per les entitats, els llibres de poemes, entrevistes i altra tipus de documentació, sovint sense una catalogació rigorosa.

Maria Pilar Massana ha tingut cura de les fotografies i part gràfica, la major part de la qual prové del seu propi arxiu particular.

Agraïm la col·laboració, documentació i texts aportats en nom de les respectives entitats en aquesta segona part, a Vicente Pérez, director de l'IES Torras i Bages i a Àngela Tarré, del Rubió i Ors; a Carme For-

nens, directora de La Carpa, i a Mari Fe Álvarez, del CEIP Lola Anglada; a Teresa Cámara, directora del Centre Ocupacional i Residència Alpi; a Montserrat Gutiérrez, directora del Centre de Profunds ASPROSEAT; a Jordi Santín Pérez, responsable actual del CAP; a Carles Barba de la Fundació de l'Esplai i a Mireia Bru, directora de l'Esplai Can Serra; a Juana Arévalo, directora del Mercat.

Agraïm especialment a Alba Ortuño i a Carmen Navarro, estudiants en pràctiques de la Facultat d'Història de la UB, que amb extraordinària cura i dedicació van fer el buidatge de la documentació sobre Can Serra dipositada al Centre d'Estudis de l'Hospitalet. I la col·laboració del CEL'H i de l'Ajuntament.

A Manuel Domínguez, president del Centre d'Estudis de l'Hospitalet, i a M. Rosa Elias la revisió que han fet de tot el text.

Hem volgut que fos un llibre col·lectiu, la història d'una comunitat. I les comunitats estan formades per persones. D'aquí que al llarg de tot el text hi figurin amb els seus noms i cognoms. Són com les pedres sobre les quals se sosté tot l'edifici. Hi vam posar memòria i esforç perquè constessin totes i des d'ara demanem disculpes si, després de tants anys, hem oblidat algú.

Agraïm especialment els que venien a les reunions de preparació: Gregorio Martínez

en nom de l'Associació de Veïns; Joan Carrillo en nom del Grup de Festes; Francisco Riquelme i M. Carmen Balaguer pel Casal d'Avis; Cristina Guillermo per la Residència de Gent Gran Francesc Parrilla; Maria López i Luis Torrijos en nom del Grup de Dones i la Comissió de Cultura; Emilià Almodóvar i Paco Tenllado per la Parròquia; Rogelio Sánchez i Juan Guerrero per la Hermandad Rociera Pastora Almonteña; Mariano Aragón en nom de l'Asociación Cultural Andaluza Casa de Fuenteovejuna; Ignacio Alcázar del Amo, creador del grup d'esports de l'AV; Agustín García Vela com a iniciador del grup d'esports de l'Institut Torras i Bages.

Agraïm la col·laboració de tantes persones, de tothom qui ha participat de manera directa en les reunions, aportant documentació; en les entrevistes, corregint i modificant el text.

Agraïm a tots i totes que han confiat en aquest projecte avançant els diners necessaris per a l'edició.

Finalment, agraïm a l'Ajuntament de l'Hospitalet, alcadia, cultura i regidoria del Dte. V el suport econòmic que han donat.